

## 24 Haziran 2018 Seçimlerinde Partilerin Seçim Bildirgelerinde Ve Parti Programlarında Terör Sorunu\*

*24 June 2018 Elections: The Problem of Terrorism in the Election Manifestos and Party Programs of the Parties*

### ÖZET

Çalışmada 24 Haziran 2018 seçimlerine (Cumhurbaşkanı ve milletvekili Genel seçimi) oy oranlarına göre öne çıkan belli başlı siyasi partilerin seçim beyannameleri ve programlarında terör sorununa yönelik düşünceleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bilindiği üzere Türkiye bulunduğu jeo-politik ve jeo-stratejik konumu itibarıyla önemli bir coğrafyadadır. Dolayısıyla Cumhuriyetin 100. yılını kutladığımız tarihe kadar Türkiye Cumhuriyeti bazı terör hareketlerinin odak noktası haline gelmiştir. 1984'te başlayan PKK terör eylemlerine DAESH ve FETÖ/PDY gibi terör örgütleri de dâhil olmuştur. Çözüm Sürecinin başarısızlığa uğraması ve 15 Temmuz 2016 FETÖ/PDY Darbe girişiminden sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti teröre karşı ön alıcı tedbirler almıştır. Alınan tedbirler sayesinde terör örgütlerine ciddi zararlar verilmiştir. Son yıllarda PKK ile mücadelede örgüte katılım sayısında azalış ve şehit sayımızdaki ani düşüş alınan tedbirlerin başarılı sonuçlar verdiğini göstermiştir. Çalışmada 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan AK Parti, CHP, İYİ Parti, HÜDAPAR, HDP, Vatan Partisi, Saadet Partisi, MHP gibi partilerin seçim beyannameleri ve parti programları ele alınarak teröre yönelik çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Bu seçimlerin en önemli özelliği teröre yönelik milliyetçi söylemlerin artması olmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Seçim, Terörizm, Türkiye, Cumhuriyet, Partiler

### ABSTRACT

In this study, the electoral declarations and programs of the major political parties, which came to the fore according to their vote rates in the June 24 2018 elections (Presidential and parliamentary general elections), are comparatively examined in terms of their thoughts on the problem of terrorism. As is known, Turkey is located in an important geography due to its geo-political and geo-strategic position. Therefore, until the celebration of the 100th anniversary of the Republic, the Republic of Turkey has become the focal point of some terrorist movements. Terrorist organizations such as DAESH and FETÖ/PDY were also included in the PKK terrorist acts that started in 1984. After the failure of the Resolution Process and the July 15 2016 FETÖ/PDY Coup Attempt, the Republic of Turkey took preventive measures against terrorism. Thanks to the measures taken, serious damages were inflicted on terrorist organizations. In recent years, the decrease in the number of participation in the organization and the sudden decrease in the number of martyrs in the fight against the PKK have shown that the measures taken have yielded successful results. In this study, the election declarations and party programs of parties such as AK Party, CHP, İYİ Party, HÜDAPAR, HDP, Vatan Party, Felicity Party, MHP, which participated in the June 24 2018 elections, were discussed and the solution proposals for terrorism were put forward. The most important feature of these elections was the increase in nationalist discourse on terrorism.

**Keywords:** Elections, Terrorism, Turkey, Republic, Parties.

### GİRİŞ

Terör kavramı tarihsel bakımdan yeni olmasa da özellikle günümüzde artan şiddet olayları neticesinde en çok tartışma yaratan konuların başında gelmektedir. Terör olgusunun ortaya çıkışı insanların topluluklar halinde yaşamaya başlamasına kadar götürülebilir. Temel olarak terör kavramının ortaya çıkışı Fransız Devrimine dayanmaktadır. Robespierre'in diktatörlüğünde uygulanan terör kavramı olumsuz anlamda kullanılmaya başlanmıştır (Yayla, 1990: 335-385). Ancak terör kavramının genel olarak belli bir tanımının olduğu söylenemez. Son zamanlarda Londra, Moskova, New York gibi metropol şehirlerde yaşanan sivil ölümler terörizm kavramını analizciler açısından yeniden düşünme fırsatı vermiştir. Uluslararası düzlemde teröre yönelik birlik ve beraberliğin sağlanamamasının sebebi ise devletlerin terör örgütlerini birbirlerini yıpratmak için kullanmalarından dolayıdır. Örneğin; Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri terörü birbirlerini güçten düşürmek için kullanmışlardır. ABD, özellikle Latin Amerika ülkelerinde kendi siyasetçilerini başa getirmek için terör örgütlerini kullanmıştır (Taşçier, 2006: 58-66). Aslında tartışma konusu terörizmin tanımından ziyade terörü kimin yaptığı sorunsalıdır. Devletler uydusu altında olan terör örgütlerini desteklerken, kendilerine yönelik şiddet

Girayalp Karakuş<sup>1</sup>

### How to Cite This Article

Karakuş, G. (2024). "24 Haziran 2018 Seçimlerinde Partilerin Seçim Bildirgelerinde Ve Parti Programlarında Terör Sorunu" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:3; pp:413-419. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10903416>

Arrival: 16 January 2024  
Published: 31 March 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

<sup>1</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Amasya, Türkiye, ORCID: 0000-0001-6240-5490. ROR ID: <https://ror.org/00sbx0y13>

eylemlerini terörizm ile suçlamaktadır. Tartışılması gereken mesele şiddet kullananların uluslararası denklemden dışlanması olmalıdır.

Elif Göksu'nun yüksek lisans tezinden alıntıladığımızda Paul Wilkinson'a göre; terörizm bir felsefe veya politik bir hareket değildir. Terörizm özel bir şiddet türüdür. Ona göre; terörizmin amacı korku iklimi oluşturmaktır. Saldırıları siviller dâhil rastgele ve semboliktir. İşlenen cinayetler toplumda öfke oluşturmak için yapılır. Terör eylemler çoğu zaman belli başlı hükümetlere zarar vermek için yapılır. Terörist kimdir sorusuna Fransız hukukçu Guillaume şiddetle kendisini ifade eden ve toplumda nefret tohumları atanları terörist olarak nitelendirerek cevap vermiştir (Göksu, 2021: 11). Terörizmin şiddet eylemlerini sistematik ve planlı yaptığı söylenebilir. Bu tanımlamalar ışığında PKK, FETÖ ve DAESH gibi örgütlerin terörizm yaptığı ifade edilebilir.

24 Haziran 2018 seçimlerinde AK Parti ve MHP'den oluşan Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakını yenilgiye uğratmış ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan yeni sistemin ilk cumhurbaşkanı olmuştur. Bu seçimlerin önemi aynı zamanda terör sorununa yönelik yeni bir paradigmanın oluşturulup oluşturulmayacağına da oylanmasıydı. Zira 15 Temmuz Darbe Girişimi ve PKK'nın artan şiddet eylemleri toplumu ve siyaseti derinden sarsmıştı. Erdoğan ve AK Parti hükümeti OHAL ve Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'larla PKK ve FETÖ'yle sert bir mücadele süreci başlatmıştı (Ete, 2018: 293-321). 24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra milliyetçi ve güvenlik odaklı politikalar toplum tarafından onaylanmıştır. Erdoğan'ın özellikle PKK ve FETÖ'ye yönelik güvenlikçi politikaları MHP tarafından da benimsenmiştir. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin yaşanan parti içi olayları FETÖ tertibi olarak okuması sonucunda MHP parti olarak Erdoğan'a ciddi destek vermiştir (Ete, 2018: 293-321).

Gezi Eylemleri, Çözüm Sürecinin Başarısızlığa uğraması sonucu PKK'nın Güneydoğu'da bazı şehirlerde şehir gerillalığı yapması ve 15 Temmuz Darbe Girişimi Erdoğan ve ekibini güvenlik tedbirlerini konsolide etmesine yol açmıştır. AK Parti, basın ve medya gücüyle halka güvenlik politikalarını iyi anlatmıştır. Zira 24 Haziran seçimleri aslında AK Parti'nin toplumu mobilize etmekte ne kadar başarılı olduğunun da kanıtı olmuştur.

AK Parti, 2018 seçimlerinden sonra özellikle PKK'nın Suriye kolu olan PYD/YPG ve DAESH'e yönelik sınır ötesi operasyonlar yapmıştır. İç siyaset de halkın büyük bölümünü arkasına alan Erdoğan, teröristleri kendi topraklarında yok etme diskuru ile hareket ederek teröre karşı ciddi darbeler vurulacağını ifade etmiştir. Nitekim son yıllarda şehit sayısının az olmasının sebebi de ön alıcı politikalar. Zira verilen şehitlerin büyük bölümü karşılıklı çarpışmalardan ziyade mayın ve bombalama faaliyetleri neticesinde olmuştur (Yalçın, 2024: 10).

### AK Parti (Adalet ve Kalkınma Partisi)

AK Parti, 24 Haziran 2018 seçimlerinde yayımladıkları seçim bildirisinde terörle mücadelede kararlılıkla mücadele edildiğini ifade edilmiştir. Özellikle terör örgütlerine müsamaha gösteren ülkelerden teröristlerin iade edilmesinin ve mal varlıklarının dondurulmasının talep edildiği vurgulanmıştır. PKK ve PYD'nin aynı terör örgütü olduğu işlenmiştir. Terör örgütlerinin Türk devletine yönelik kara propagandaları ile mücadele edildiği belirtilmiştir. Bildiriye göre; Türkiye Devleti olarak PKK'nın yabancı ülkelerde büro açmasının önüne geçilmeye çalışıldığı söylenmektedir. Aralık 2015-Mayıs 2016'da PKK terör örgütünün bazı şehir merkezlerindeki eylemlerinin akamete uğratıldığı ilan edilmiştir. DAESH'e yönelik mücadele de Türkiye'nin öncülük yapmaktadır. Güvenlik ve istihbarat birimleri tarafından DAESH'e ve hücrelerine karşı ülke içinde düzenlenen başarılı operasyonlara devam edilecektir. FETÖ ile mücadelede örgütün esas yüzü kamuoyuna anlatılmış, okulları kapatılmış ve yabancı ülkelerdeki FETÖ üyelerinin iadesi için çaba harcanmaktadır. 2017 yılında PKK-KCK terör örgütüne yönelik 56.925, DEASH terör örgütüne yönelik 1.391, FETÖ terör örgütüne yönelik 28.181, yasa dışı sol terör örgütlere yönelik 365 olmak üzere toplam 86.862 operasyon gerçekleştirilmiştir. 2018 genel seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesinde, terör örgütlerine yönelik olarak gerçekleştirilen "Fırat Kalkanı" ve "Zeytin Dalı" operasyonları gibi sınır ötesi operasyonlarla uluslararası iş birliği ve terörle mücadele imkânlarının artırılacağı ifade edilmiştir (AK Parti Seçim Bildirgesi, 2018: 44-318; Ekici vd, 2022: 33-52).

Parti programına göre; Kültürel farklılıklar zenginlik olarak görülmektedir. Resmi dil Türkçe olmak şartıyla kültürel faaliyetler parti için legal olarak kabul edilmektedir. AK Parti terörle mücadele kapsamında maksadını aşan eylemlere karşıdır. Her türlü OHAL kararlarının kaldırılmasını hedeflemektedir. AK Parti özellikle güneydoğu ve doğu bölgelerindeki geri kalmışlığın giderilmesi için rehabilitasyon faaliyetleri yürütmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla bölgenin ticaret hacminin artırılması çalışmaları yürütülmelidir. AK Parti terörle mücadele ederken insan hak ve özgürlüklerin korunmasına da vurgu yapmaktadır (AK Parti Parti Programı, 2015: 13).

### CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)

CHP, 24 Haziran 2018 seçimlerine giderken yayımladıkları seçim bildirisine göre; terör sorunun çözümünde demokratik ilkeleri ön plana çıkarmıştır. İfade hürriyetini kısıtlayan yasalar ortadan kaldırılacak, Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu yeniden gözden geçirilecektir. Anadilde eğitime özgürlük tanınacak, mayınlı

araziler temizlenecek, koruculuk sistemi sistematik biçimde lağvedilecek, yer ve yöre isimleri değiştirilecektir. Terörle mücadelede BM Güvenlik Konseyi kararlarına uyulacaktır. Sınırların güvenliğinde uluslararası kamuoyu ile irtibatlı olunacaktır. Terörden zarar gören vatandaşlara hakları iade edilecektir. Terör sorununa eşit yurttaşlık temelinde çözüm önerilmektedir. Salt güvenlikçi anlayışa karşı çıkmaktadır. 5 yıl içinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine 135 yeni fabrika kurulacaktır. Kürt Enstitüleri kurulacaktır. Diğer azınlıklarla ilgili de enstitüler kurulacaktır. Kürtçe seçmeli ders olacak ve diğer seçmeli dersler okullarda çoğaltılacaktır. Yerel özerklikler AB standartlarına göre uygulanacaktır. TBMM tarafından 08.05.1991 tarihinde kabul edilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı tatbik edilecektir. (CHP Seçim Bildirgesi, 2018: 42-156)

CHP'nin parti programına göre; masum vatandaşları teröristlerden ayırt etmek önemlidir. Parti özellikle Kuzey Irak'ta yaşanan otorite boşluğundan yararlanan PKK'yı kendi bölgesinde yok etmeyi amaçlamaktadır. Şiddet ve terörü sürekli izlemek için İç Güvenlik Araştırma Enstitüsü'nün kurulması önerilmektedir. Devletin istihbarat örgütleri her türlü cemaat ve tarikat oluşumlarından arındırılacak ve liyakat esas alınacaktır. Teröre destek veren devletlerle diplomatik caydırıcılık uygulanacaktır. Terör eylemlerine karşı modern donanımlı güvenlik güçleri oluşturulacak ve yapılacak saldırılar ülkeye ulaşmadan devletin sınırları dışında pasifize edilecektir. Köyleri boşaltılan yerel halk topraklarına yeniden geri dönüş sağlanacaktır. GAP projesi tamamlanacak ve halkın maddi geliri arttırılacaktır. GAP projesinden sonra toprak mülkiyeti ilişkileri yeniden organize edilecek ve topraksız köylü topraklandırılacaktır. Bunun için köklü bir toprak reformu yapılacaktır. Organize Sanayi Bölgeleri re-organize edilecektir. Kuzey Irak dost bir bölge hüviyetine getirilecektir. Bölgedeki feodal ilişki ağları ile mücadele edilecektir (CHP Parti Programı, 2015: 20-292).

### **MHP (Milliyetçi Hareket Partisi)**

MHP Terörle Mücadelede güvenlikçi bir politika izlemiştir. Bu yüzden PKK, FETÖ ve DAESH gibi terör örgütleri ile mücadelede OHAL ilanını savunmuştur. Seçim bildirgesinde PKK ve Suriye kolu PYD'yi destekleyen devletler ağır biçimde eleştirilmiştir. Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı gibi sınır ötesi operasyonlarda AK Parti desteklenmiştir. Bildirgede "topyekun mücadele" kavramı öne çıkmaktadır. Bildirgeye göre; Güvenlik birimlerinin mücadelesinin yanında bölgenin geri kalmışlığına da çareler üretilmelidir. Terör kartını Türkiye'ye karşı kullanan devletlere caydırıcı politikalar üretilmelidir. MHP parti olarak belediyelere kayyum atanmasını da desteklemektedir. FETÖ'ye karşı mücadelede devlet kurumlarının FETÖ mensuplarından temizlenmesi esas alınmaktadır. Bildirgede şu ifade MHP'nin AK Parti'ye terörle mücadele konusunda verdiği desteğin tezahürüdür: "Türkiye'nin yedi düvele karşı mücadele etmek durumunda kaldığı bu süreçte MHP, başta terörle mücadele olmak üzere dış politikada ve Türkiye hasmı çevrelerin Türkiye'yi ekonomik olarak abluka altına alma girişimleri karşısında devletin ve hükümetin yanında olmuştur." (MHP Seçim Bildirgesi, 2018: 54-117). MHP'nin parti programında da güvenlik tedbirleri ön plana çıkmaktadır. Programa göre; önleyici kolluk hizmetlerine ağırlık verilecektir. Terörü destekleyen ve övücü ifadeler kullananlar hukuki olarak cezasını görecektir. İstihbarat ağı güçlendirilecektir (MHP Parti Programı, 2009: 122).

### **HDP (Halkların Demokratik Partisi)**

HDP, 24 Haziran 2018'deki seçim bildirgesinde Türkiye partisi olma sloganıyla yola çıkmıştır. Parti sorunu terör olarak değil, Kürt sorunu olarak ele almaktadır. Eşit yurttaşlık temelinde bir söylemle yola çıkmıştır. OHAL'in kaldırılması gerektiği savunulmuştur. Demokratik Anayasa gündeme getirilmiştir. Yaşanılan cinayetlerin araştırılması için Hakikat Komisyonlarının kurulacağı dile getirilmiştir. Zorunlu göçe tabi tutulmanın kaldırılacağı ifade edilmiştir. Bildirgeye göre; koruculuk kaldırılacaktır. Vicdani red hakkı tanınacaktır. Üniversitelerde Kürtçe, Lazca ve Süryanice yeni kürsüler açılacaktır (HDP Seçim Bildirgesi, 2018: 5-55).

HDP, parti programına göre; temsili demokrasi yerine doğrudan demokrasiyi savunma iddiasındadır. Halkların kendi kendini yönetmesi için ise yerel yönetimlerin özerk olması gerektiğini savunmaktadırlar. HDP'nin demokratik ve özerk yerel yönetimler anlayışının temel yaklaşımları;

*"- Yerinde ve yerelde yönetim modelini geliştirerek yerel demokrasiyi güçlendirmek ve özerk meclislere dayalı idari yapının benimsenmesi için mücadele etmek;*

*-Doğrudan demokrasi ilkelerine uygun olarak, katılımcı yerel yönetim modelini yerleştirmek;*  
*-Bütçesini halkın belirlediği, rantı ve hırsızlığı, taşeronlaştırmayı önleyen yerel yönetim anlayışını geliştirmek;*  
*-Yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini ve ekolojik toplum yaklaşımını hakim kılmak;*  
*- Halkı mağdur eden rantta dayalı kentsel dönüşüm politikalarını durdurarak, sosyal projelerle desteklenmiş yerinde dönüşüm modelleriyle insanca yaşanabilir kentleri geliştirmek;*

*-Çocukların, emeklilerin ve yaşlıların kent yaşamına daha rahat katılabilecekleri önlemleri üretmek;*  
*-Engellilerin kent yaşamına katılmasının önündeki zorlukları ortadan kaldırmak;*

-Kamusal alanda anadilinin kullanımını, çok dilli belediyeçiliği yaygınlaştırmak;

-Neo liberal yerel ekonomi politikaları yerine halktan ve emekten yana sosyal politikaları hayata geçirmektedir.” (<https://hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/>)

## İYİ Parti

İyi Parti 24 Haziran seçimlerindeki seçim bildirgesinde terörü besleyen istismar alanlarının ortadan kaldırılacağını ve bölgenin kalkınma sorununu çözeceğini ifade etmiştir. Bildiriye göre; küresel terörle uluslararası toplum ile işbirliği içinde olunacaktır. Terör konusunda PKK, FETÖ ve Cihadist örgütler hedefe konmuştur. Temel olarak mücadelede hukuk devletine yakışır şekilde mücadele yapılacaktır. Terör örgütlerin sınırlarımızda yerleşmesine, terör kuşağı ve terör adacıları oluşturmalarına izin verilmeyecektir. İstihbarat ağı güçlendirilecektir (İYİ Parti Seçim Bildirgesi, 2018: 22-51).

İyi Parti programında terörle mücadele metotlarını şöyle açıklamıştır: “Doğu ve Güneydoğu meselesinin kalıcı çözümü için; Güvenlik kuvvetlerimizin hiçbir taviz vermeden terör örgütüne karşı silahlı mücadelesini devam ettirmesini, terör örgütünün askeri bakımdan mutlaka yenilerek psikolojik üstünlüğün sivil anlayışa geçmesini, toplumsal alana pozitif müdahalelerle hukuki, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel projelerle bir yandan bölge halkıyla kucaklaşılmasını, diğer yandan terör örgütünün elindeki istismar alanlarının ortadan kaldırılmasını, temel politika olarak benimsemektedir.” (İYİ Parti Parti Programı, 2017: 34).

## TİP (Türkiye İşçi Partisi)

TİP seçim beyannamesinde terör sorununu diğer sosyalist partiler gibi Kürt sorunu olarak görmektedir. Beyannamenin diline bakıldığında geçmişte yapılan bazı hatalardan dolayı devlet politikalarının eleştirildiği görülmektedir. Beyannameye göre; Kürtlerin dili ve varlığı inkâr edildi, Diyarbakır Cezaevinde insanlara işkence yapıldı, pek çok insan yerlerinden göçe zorlandı, ırkçılık ve milliyetçilik pompalandı, Çözüm Sürecinin ardından baskıcı politikalar uygulandı, Türk-İslam sentezine uygun bir toplum mühendisliği yapılmaya çalışıldı, Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ tutuklandı. Parti bu yapılanları sıraladıktan sonra çözümün “eşit yurttaşlık” olduğunu ifade etmektedir. Parti terör sorununa emperyalist müdahaleleri kabul etmemektedir (<https://tip.org.tr/temel-belgeler/tip-secim-beyannamesi/>).

TİP parti programında terör sorunundaki yaklaşımını şöyle ifade etmiştir: “TİP, Kürt sorununu, Osmanlı dönemindeki Kürt ayaklanmalarından bugüne ulusal mücadelelerin tarihselliği içinde ele almakla birlikte esas olarak sermaye egemenliğinin bir sonucu ve sınıf mücadelesinin bir başlığı olarak görür. Yoksul Kürt emekçilerine Türkiye işçi sınıfının önemli bir bölümü olarak yaklaşır ve tarihsel çıkar ortaklığını öne çıkarır. Bununla birlikte, Kürt halkının eşit yurttaşlık mücadelesini destekler, anadilde eğitim ve anadilde yaşam hakkını benimser. Halklar arasında düşmanlığı körükleyen yönelimlerle mücadele eder, Türkiye’de ve bölgede yaşayan halklar arasında nefreti körükleyen yaklaşımlara karşı birlikte yaşamı ve kardeşliği savunur. Türkler ve Kürtler başta olmak üzere her kökenden yurttaşın özgürce ve kardeşlik içinde yaşayacağı bir ülkenin kurulması için mücadele eder.” (<https://tip.org.tr/program/>)

## SP (Saadet Partisi)

Saadet Partisi seçim beyannamesinde terör sorununu salt güvenlik endeksli bir konu olarak görmemektedir. Güvenlik önlemleriyle eş zamanlı olarak siyasi, ekonomik ve psikolojik tedbirler alınmalıdır. Bu noktada herkesin eşit, siyasal, sosyal ve kültürel haklar temelinde yeni bir hukuk anlayışını önermektedirler. Bu hukuk düzeni için yeni bir anayasa yapılacağı, insan haklarına öncelik verileceği, anadilde eğitime izin verileceği, halkın oyları ile seçilmiş kişiler hakkında şikâyet varsa hukuk çerçevesi içerisinde değerlendirilecektir, kayyum atamalarına son verilecek, yerel yönetimlerde şeffaflık ve denetlenebilirlik sağlanacaktır, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kalkınmaya önem verilecektir, işsizlik önleneyecek ve istihdam artırıcı politikalar uygulanacaktır, bölgede sanayi hamleleri yapılacaktır, tarım ve hayvancılık canlandırılacaktır, bölgeyi kalkındırmak için Suriye, Irak ve İran ile koordineli çalışılacaktır, köylerinden göç edenler yerlerine tekrar döneceklerdir, bölgeye turizm hamlesi yapılacaktır, bölgede medreselere önem verilecektir, bölge insanlarının ilahiyat eğitimi almaları sağlanacaktır, bölgede nitelikli kamu personeli kullanılacaktır, Terör örgütü bünyesinde bulunan ama suça karışmamış bireylere geri dönüş imkânı sağlanacaktır, yabancı provokasyonlara önlem alınacaktır (Saadet Partisi Seçim Bildirgesi, 2018: 43-53).

Saadet Partisi parti programında iç güvenliği sağlamada kolluk kuvvetlerine önem vermektedir. Ancak iç güvenliği temin ederken insan haklarına yönelik ihlaller yapılmasına karşı çıkmaktadır. Parti programında bu konuyla ilgili şu ifadeler vardır:

“İç güvenlik hizmeti sunulurken insan haklarının, insan onurunun ve haysiyetinin korunmasına azami dikkat gösterilmesi esastır. Özel hayatın gizliliği, adil yargılanma, masumiyet karinesi, suçun şahsiliği, işkence ve kötü muamelenin yasak olması gibi temel ilkeler güvenlik politikalarının vazgeçilmez unsurlarını teşkil etmektedir. Bundan dolayı vatandaşların güvenliği herhangi bir suç ithamına maruz kaldıklarında yargıya duydukları ve haklarının muhafaza edileceğine yönelik sahip oldukları güvenle doğrudan ilişkilidir. İç güvenlik sağlanırken insan haklarından ve hürriyetlerinden asla taviz verilmeyecek işkence ve kötü muameleye müsamaha gösterilmeyecektir. Terör ve suç örgütlerine karşı çok boyutlu ve bütüncül bir mücadele politikası izlenecektir. Sadece operasyonel mücadele ile yetinilmeyecek; şiddeti, çatışmayı ortaya çıkaran sosyal, ekonomik, psikolojik şartlar da ortadan kaldırılacaktır.” (Saadet Partisi Parti Programı, 2019: 49-50)

### VP (Vatan Partisi)

Vatan Partisi 24 Haziran 2018’de seçim beyannamesinde terör sorunun çözümünde güvenlik odaklı politikalara önem vermiştir. Suriye, Irak ve İran ile işbirliği sayesinde 3 ay içerisinde terörü biteceklerini ilan etmişlerdir. Vatan Partisi HDP’yi PKK’nın siyasi kolu olarak görmektedir bundan dolayı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına HDP’nin kapatılması için başvuru yapacaklarını ifade etmişlerdir. Bildiriye göre; Vatan Partisi iktidara gelirse Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ciddi yatırımlar yapılacak ve bölgenin geri kalmışlığı giderilecektir. Aynı zamanda “Fırat Kalkanı” ve “Zeytin Dalı” operasyonlarının nihayete erdirileceği beyan edilmiştir. PYD/PKK’nın yanında FETÖ gibi dini olma iddiasındaki terör örgütleri ile de mücadele edileceği açıklanmıştır. Vatan Partisine göre; PKK ve FETÖ gibi terör örgütlerini beslediği iddia edilen Amerika Birleşik Devletleri’ne cevap vermek için NATO’dan çıkılacak ve İncirlik üssü kaldırılacaktır (Vatan Partisi Seçim Bildirgesi, 2018: 31-37).

Vatan Partisi parti programında terör sorununa çözüm önerilerini daha kapsamlı bir şekilde şöyle açıklamaktadır:

“Türkiye’imizde Kürt meselesi, demokratik hak ve özgürlükler açısından esas olarak çözülmüştür. Ülkemizde iç barışı, bütünlüğü ve kardeşliği sağlamak için esas görev, emperyalist müdahaleye karşı birleşmek ve direnmektir. Bu amaçla izlenecek siyasetler ve yerine getirilecek görevler şunlardır:

- Kürt kökenli yurttaşlarımızın millî bütünlüğe kazanılması ve Cumhuriyet’in devrimci kültürünün hâkim kılınması,
- Bölgede kamu yatırımlarıyla herkese iş ve aş sağlanması, çok boyutlu bir kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
- Toprak reformuyla ağalık, şeyhlik ve aşiret reisliğinin tasfiyesi, hazine topraklarının ve mayından temizlenmiş arazilerin yoksul köylüye dağıtılması,
- Bölücü teröre karşı kararlı ve kapsamlı mücadele,
- Irak’taki işgalci güçlerin çekilmesi ve Irak’ın toprak bütünlüğünün sağlanması,
- Suriye, İran, Irak, Azerbaycan ve KKTC ile bölgesel ittifak.” (Vatan Partisi Parti Programı, 2015)

### Hür Dava Partisi (HÜDAPAR)

HÜDAPAR’ın seçim bildirgesine göre; Siyonist işgal rejimleri ve emperyalist devletler Kürt halkının mağduriyetini sömürmektedir. ABD, Kürt halkının dostu değildir. Kürt meselesinin çözüme ulaşmaması aynı zamanda İslam dünyasına da zarar vermektedir. Bu doğrultuda HÜDAPAR sorunun çözümü için şu çağrısı yapmıştır:

“Her ne kadar uzun süredir siyasetin ve basının gündeminde yer almasa da Kürt meselesi halen çözüm bekleyen en önemli meselelerden biri olmaya devam etmektedir. Şu anda memleketin gündeminde olan birçok diğer meselenin de bu mesele ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi vardır. Meselenin çözümünün diğer sorunlarımızın çözümüne de katkı sunacaktır. Yüzyıllarca diğer Müslüman kavimlerle birlikte kardeşçe yaşayan Kürtler ulus devlet fikrinin revaç bulmasından sonra sorun olarak algılanmış, kimlikleri ve varlıkları inkâr edilmiştir. Daha sonra varlıkları kabul edilip meseleye çözüm arayışları olmuşsa da sorun doğru isimlendirilmediği için doğru reçeteler uygulanamamış, doğru usuller kullanılmadığı için çözülemeyen sorun derinleşerek uluslararası bir nitelik kazanmış ve bu nedenle çözümü gittikçe daha karmaşık ve zor hale gelmiştir. Devlete göre Kürt meselesi bir şiddet, terör ve kısmen ekonomik geri kalmışlık meselesidir. Dış mihrakların tahrik ve kışkırtmasıyla ülkenin başına bela açılmasıdır. Hakikatte ise hukuku olmayan ve bu nedenle sözde kalan kardeşliğin tahakkuk edememesidir. Adaletten sapma, ortak paydaları yok sayma suretiyle birliğin bozulmasıdır. İsimlendirme ve teşhisi yanlış yapanın sorunu çözmesi mümkün değildir. Çözüm için ulus devlet paradigmasının terki, Kürtlerin de asli kurucu halk olarak kimliklerinin anayasal olarak tanınması, temel haklar konusunda şartsız adımlar atılması gereklidir. Ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel ayrıcalık ve ayrımcılıklara son verilmelidir. Dil üzerindeki baskılar son

*bulmalıdır. Herkese anadilinde eğitim hakkı tanınmalı ve Kürtçenin de resmi dil olabilmesinin yolu açılmalıdır.”* (HÜDAPAR Seçim Bildirgesi, 2018: 10-13)

HÜDAPAR parti programında Kürt meselesini ele alırken Türkiye'nin kurucu ilkeleri olan laiklik ve Türklük konularına eleştiriler getirmiştir. Laiklik ve Türklük ilkelerinden dolayı Müslüman Kürtlerin ülkeye entegre olamadığını bu ilkeler yüzünden Şeyh Said İsyanı, Tunceli/ Dersim İsyanı ve Ağrı Ayaklanmalarının vuku bulduğu vurgulanmıştır. HÜDAPAR'a göre; normalleşmenin sağlanması için devlet özür dilemeli, mağdurlara tazminat ödenmeli, Türkler ve Kürtler ülkenin asli unsurları olmalı, Kürtçe ikinci dil olarak kabul edilmeli, “Andımız” ilkokullardan kaldırılmalı, Doğu ve Güneydoğu bölgelerindeki yer isimleri Kürtçe olarak değiştirilmeli, koruculuk sistemi kaldırılmalı, faili meçhul cinayetler aydınlatılmalı, köy yakma ve zorunlu göçün sorumluları cezalandırılmalı, başta Şeyh Sait ve diğer Kürt âlimlerinden özür dilenmeli, Şeyh Said, Said-i Nursi ve Seyyid Rıza'nın mezar yerleri açıklanmalı, İstiklal Mahkemeleri arşivleri derhal açılmalı, medreseler iyileştirilmeli, medreselere resmi statü tanınmalı, bölgeye yatırımlar yapılmalı, Yurtdışında sürgünde olanlara ve düşüncelerinden dolayı hapis yatanlara siyasi af gelmelidir. (HÜDAPAR Parti Programı, 2021: 22-25)

### Değerlendirme ve Sonuç

24 Haziran 2018 seçimleri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin terörler mücadelede milad olduğu söylenebilir. 2009'da Oslo Görüşmeleri ile başlayan Çözüm Süreci, 2015'te Türk asker ve polislerine yönelik PKK'nın saldırıları ile sonuçsuz kalmıştır. Bir süre terörle mücadele konusunda paradigma bunalımı yaşayan AK Parti sonuç olarak MHP çizgisinde milliyetçi söylemlerin ağır bastığı bir çizgiye dönüş yapmıştır. Daha güvenlikçi ve terörü harekete geçmeden kendi bölgesinde yok etmeyi amaçlayan paradigma değişimi sonrası Cumhuriyet İttifakı kurulmuştur. Bu ittifak 28 Mayıs 2023 seçimlerinde daha da genişleyecektir. Şüphesiz 24 Haziran 2018 seçimlerinin Cumhurbaşkanı ayağında açık ara galip Recep Tayyip Erdoğan olmuştur. Bu tarihten sonra MHP lideri Devlet Bahçeli ile terörle mücadele konusunda daha da yakınlaşan AK Parti PKK, FETÖ ve DAESH'e karşı önemli başarılar elde etmiştir. Seçimlerden sonra şehit sayısındaki hızlı düşüş de bu olgunun kanıtı olarak gösterilebilir. FETÖ konusunda da ciddi başarılar elde edilmiş ve askeri-polis-yargı teşkilatındaki FETÖ mensupları temizlenmeye başlanmıştır. Ancak güvenlikçi politikaların yanında demokratik kuruluşların adil biçimde işleyişi önemli olmalıdır. Nitekim devlete olan güven ve uluslararası kamuoyunda Türkiye'nin imajı demokratik kurumsallaşmasını sağlamasıyla eşdeğerdir. AK Parti demokratik kurumsallaşma açısından yargı reformları açıklasa da toplumsal dönüşüm açısından bu reformların ne kadar başarıya ulaştığı tartışmalıdır.

Çalışmada 24 Haziran 2018 seçimlerine katılan 9 partinin seçim bildirgeleri ve parti programlarında terör sorunu konusunda çözüm önerileri ve konuya yaklaşımları incelendi. Partiler hakkında toplanan belgeler ışığında MHP, İYİ Parti ve Vatan Partisi gibi partilerin meseleye güvenlik odaklı yaklaşımları, HDP, Türkiye İşçi Partisi ve HÜDAPAR gibi sol-etnikçi-İslami partilerin soruna devletin geçmişte yaptığı icraatları eleştirmekle yetindiği görülmektedir. AK Parti ise retorik olarak güvenlik odaklı yaklaşımların yanında demokratik reformlardan yana olduğunu ifade etmektedir. CHP ise özellikle Kemal Kılıçdaroğlu'nun genel başkan olmasıyla ulusalcı çizgiden koptuğu ve eşit yurttaşlık temelinde birlikte yaşamayı ve yerel özerkliği ön plana çıkaracak kadar ileri gittiği görülmüştür.

Sonuç olarak terör meselesi konusunda geçmişten günümüze iktidarların tutarlı politikalar üretmediği ve bu soruna kalıcı çözümler üretmediği görülmektedir. İktidarlar tarafından insanlar terörle birlikte yaşamaya alıştırılmakta ama sorunu çözecek cesur adımları atmakta tereddüt etmektedirler. Sorunu tanımlamakta dahi anlaşmazlık yaşanmaktadır. Soruna kimi partiler “*Kürt sorunu*”, kimisi “*Güneydoğu sorunu*”, kimisi ise “*Terör sorunu*” olarak değerlendirmektedir. Türkiye'nin kalkınması açısından da büyük bir engel olan terör meselesi çözülmeyen Türkiye'nin uluslararası arenada başat faktör olması zor görünmektedir. Nitekim bazı devletler terör sorununu Türkiye'ye karşı devletler arenasında koz olarak kullanmaktadır. Türkiye'nin bu kozu emperyalist devletlerden alması Türkiye'yi daha da güçlü bir pozisyona getirecektir.

### KAYNAKÇA

AK Parti Programı (2015). [https://kurzman.unc.edu/wp-content/uploads/sites/1410/2020/09/AKP\\_2015b\\_Partı\\_Programı.pdf](https://kurzman.unc.edu/wp-content/uploads/sites/1410/2020/09/AKP_2015b_Partı_Programı.pdf)

AK Parti Seçim Bildirgesi (2018). <https://www.akparti.org.tr/media/318779/24-haziran-2018-cumhurbaskanligi-secimleri-ve-genel-secimler-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf>

CHP Parti Programı (2015). <https://content.chp.org.tr/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>

CHP Seçim Bildirgesi (2018). <https://chp.org.tr/yayin/2018-secim-bildirgesi/Open>

- Ekici, D., Güven, Mehmet. E. Vd. (2022). Türkiye’de Siyasi Partilerin Teröre Yaklaşımları, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 73, 33-52.
- Ete, H. (2018). 24 Haziran seçimleri: yeni sistemin siyaseti ve sosyoloji, *Muhafazakâr Düşünce*, 54, 293-321.
- Göksu, E. (2021). *Ayrılkçı terörizmin ideolojik kökeni: ETA üzerine inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- HDP Seçim Bildirgesi. (2018). <https://hdp.org.tr/tr/24-haziran-secimleri-materyalleri/11967/>  
<https://hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/>  
<https://tip.org.tr/program/>  
<https://tip.org.tr/temel-belgeler/tip-secim-beyannamesi/>
- HÜDAPAR Parti Programı. (2021). <https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyaları/turkce.pdf>
- HÜDAPAR Seçim Bildirgesi. (2018). [https://static.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/160/original/H%C3%9CDA\\_PAR.pdf?1529568811](https://static.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/160/original/H%C3%9CDA_PAR.pdf?1529568811)
- İYİ Parti Parti Programı. (2017). <https://iyiparti.org.tr/storage/img/doc/iyi-parti-guncel-parti-program.pdf>
- İYİ Parti Seçim Bildirgesi. (2018). [https://im.haberturk.com/images/others/2018/05/30/YParti\\_SeimBeyannamesi.pdf](https://im.haberturk.com/images/others/2018/05/30/YParti_SeimBeyannamesi.pdf)
- MHP Parti Programı. (2009). [https://www.mhp.org.tr/usr\\_img/\\_mhp2007/kitaplar/mhp\\_parti\\_programi\\_2009\\_opt.pdf](https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf)
- MHP Seçim Bildirgesi. (2018). [https://www.mhp.org.tr/usr\\_img/\\_mhp2007/kitaplar/24haziran2018\\_secim\\_beyannamesi\\_tam\\_web.pdf](https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf)
- Saadet Partisi Parti Programı. (2019). <https://saadet.org.tr/upload/file/992649b84c8d390c3ba07fdb6c403965.pdf>
- Saadet Partisi Seçim Bildirgesi. (2018). <https://saadet.org.tr/upload/file/68fe78c11ce9f272f5e4324c5e26c2dd.pdf>
- Taşçier, F. (2006). Küresel bir tehdit: terörizm, *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 7, 58-66.
- Vatan Partisi Parti Programı. (2015). <https://vatanpartisi.org.tr/genel-merkez/temel-belgeler/milli-hukumet-programi-4126>
- Vatan Partisi Seçim Bildirgesi. (2018). <https://vatanpartisi.org.tr/genel-merkez/temel-belgeler/vatan-partisi-secim-bildirgesi-26769>
- Yalçın, S. (2024). Ortağz yalanı, *Sözcü*, 10.
- Yayla, A. (1990). Terör ve terörizm kavramlarına genel bakış, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 45(1), 335-385.